

Ansvar i en ideell förening

Föreningen är en självständig juridisk person. Detta innebär att styrelsens ledamöter inte har något ansvar för föreningens förpliktelser mm då avtal och liknande tecknas i föreningens namn. Det kan dock förekomma situationer då styrelsen eller enskilda ledamöter bryter mot föreningens stadgar eller någon lag, vilket kan leda till att en eller flera styrelseledamöter blir personligt ansvariga.

Ansvarsfrihet

Stadgarna ska innehålla bestämmelser om ansvarsfrihet, eftersom detta inte är lagstadgat i en ideell förening.

I de flesta ideella föreningar låter man revisorerna i sin revisionsberättelse rekommendera föreningsstämman att ge styrelsen ansvarsfrihet eller att inte ge den det. Observera att revisorerna inte kan *bevilja* styrelsen ansvarsfrihet. Det kan bara föreningsstämman göra. Revisorerna kan enbart ge en *rekommendation*.

Det finns inget som hindrar att vissa ledamöter beviljas ansvarsfrihet och att andra vägras ansvarsfrihet.

Enligt vår uppfattning kan ansvarsfrihet beviljas även om det enbart är styrelsen, och kanske inte ens hela den, som är närvarande på föreningsstämman. Detta förutsätter att föreningsstämman har utlysts på ett riktigt sätt. I ett sådant läge utgår man från att ingen av medlemmarna har något att klaga på.

Om styrelsen vägras ansvarsfrihet kan stadgarna föreskriva att styrelsen ska avgå.

Om ansvarsfrihet inte beviljas (orsaken till detta måste stå i föreningsstämmoprotokollet), kan medlemmarna rikta skadeståndsanspråk mot styrelsen eller enskilda ledamöter. Men **även om ansvarsfrihet beviljas kan skadeståndsanspråk antagligen ändå riktas mot styrelsen under förutsättning att beslutet om ansvarsfrihet grundade sig på oriktiga förutsättningar, dvs att medlemmarna på föreningsstämman inte hade tillgång till all information. Detta innebär att styrelsen på föreningsstämman bör dra fram allt som skulle kunna väcka kritik.**

Skadeståndstalan måste väckas hos tingsrätten inom ett år efter föreningsstämman. Därför är det viktigt att styrelsen är noga med att allt som skulle kunna kritiseras dras fram i ljuset på föreningsstämman (exempelvis lån lämnade utan säkerhet) så att preskriptionstiden kan börja löpa.

Om något kommer fram först efter föreningsstämman eller om någon styrelseledamot begått ett brott gäller vanliga preskriptionsregler. Då kan man bli skadeståndsskyldig även efter ett år och även om styrelsen beviljats ansvarsfrihet.

Utan arvode

En styrelseledamot slipper inte undan med mindre ansvar bara för att han eller hon arbetat ideellt i styrelsen. Möjligtvis kan ett eventuellt skadeståndsbelopp i ett sådant fall minskas.

Ställföreträdaransvar

Även en person som utses av styrelsen och som själv inte är med i styrelsen kan bli ansvarig om han gör något i strid med stadgarna eller något annat fel. Exempel på en sådan ställföreträdare är en kontorist på kansliet som genom fullmakt eller beslut om firmateckning får teckna föreningens firma och därigenom får stora befogenheter. Det gäller också personer som är adjungerade till styrelsen.

Betalningsansvar

En förening ansvarar för sina skulder bara med sin egen förmögenhet. Det finns dock regler som säger att styrelsen kan bli personligt betalningsansvarig i vissa fall om föreningen hamnar på obestånd. Med obestånd menas att föreningen inte kan betala sina skulder i rätt tid. Läs mer i kapitlet Obestånd.

Detta ansvar hamnar inte utan vidare på styrelsen utan det måste visa sig att styrelsen drivit verksamheten för långt utan att agera genom att t ex ställa in betalningarna, försätta föreningen i konkurs eller ansöka om företagsrekonstruktion (det sistnämnda gäller endast föreningar som bedriver näringsverksamhet).

Om du som styrelseledamot märker att föreningens ekonomi är på väg att haverera, och du inte kan få de andra styrelseledamöterna med dig i ett beslut om att avveckla, måste du se till att en extra föreningsstämma inkallas. Där får medlemmarna ta ställning till om verksamheten ska fortsätta eller inte. Om medlemmarna beslutar om att ändå fortsätta verksamheten bör du omedelbart avgå ur styrelsen för att slippa risken för att bli personligen ansvarig.

Ansvar i en ideell förening

Skatter och avgifter

Det är viktigt att inbetalning av skatter, arbetsgivaravgifter och moms görs på ett riktigt sätt. Annars kan staten kräva enskilda ledamöter om föreningen har restskulder. Samtliga obetalda skatter och avgifter som omfattas av skattekontot kan leda till personligt betalningsansvar, så kallat ansvarsgenombrott.

Det kan exempelvis vara att

- föreningen inte har dragit av skatten från lönerna i rätt tid
- föreningen har låtit bli att betala in avdragen skatt, arbetsgivaravgifter, moms, punktskatter eller föreningens egen skatt
- föreningen har lämnat oriktiga uppgifter till Skatteverket och föreningen därför har fått för mycket moms tillbaka.

Hela styrelsen har ansvaret

Observera att det är *hela styrelsen* som har ansvaret, inte bara den inom styrelsen som är utsedd till kassör. Kassören har bara en praktisk funktion. Därför är det viktigt att *alla* styrelseledamöter håller sig underrättade om hur föreningens ekonomi sköts.

Oregistrerad ekonomisk förening

Ibland kan det vara svårt att avgöra om en viss förening ska betraktas som en ideell förening eller som en ekonomisk förening. En ekonomisk förening karakteriseras av att den uppfyller båda nedanstående krav:

- den bedriver ekonomisk verksamhet av något slag *och*
- den har till syfte att främja medlemmarnas ekonomiska intressen på något sätt.

Dessutom bör en ekonomisk förening alltid ha ett kooperativt inslag. Speciell lagstiftning finns för ekonomiska föreningar, men inte för ideella föreningar.

Om en ideell förening uppfyller båda ovanstående krav utan att registrera sig som ekonomisk förening, finns det risk för att den betraktas som en *oregistrerad ekonomisk förening*. Vissa hävdar att en sådan inte är en juridisk person. Därmed kan styrelseledamöterna (och andra som är med och utför en viss transaktion) bli personligt ansvariga för föreningens skulder.

Risken är dock liten för att detta ska inträffa. Det är absolut ingen fara med att låta den ideella föreningen bedriva ekonomisk verksamhet, huvudsaken är att den inte dessutom gynnar medlemmarna ekonomiskt.

Ansvaret i en ideell förening

En leverantör till O-ringen (en förening med orienteringsklubbar som medlemmar och som drev 5-dagars) krävde enskilda styrelseledamöter på ersättning efter att ha förlorat pengar i konkursen. Leverantören hävdade att föreningen inte var någon ideell förening, utan en oregistrerad ekonomisk förening som inte var någon juridisk person. Därmed skulle styrelseledamöterna ha personligt ansvar.

Fallet kom aldrig upp i domstol, utan parterna förlikades, vilket gör att rättsläget fortfarande är oklart.

Revisorns ansvar

Även revisorn i en ideell förening kan bli skadeståndsskyldig, t ex om han har missat någon viktigt i revisionsberättelsen så att medlemmarna blivit vilseledda. Ibland utser man både en yrkesrevisor och en lekmanarevisor (medlemsrevisor) i föreningen. Då kan man utgå från att den godkände eller auktoriserade revisorn har ett större ansvar än amatören.

Bulvanförening

Det förekommer att ett aktiebolag eller ett annat företag lägger en ekonomiskt riskfylld del av sin verksamhet i en ideell förening som man kontrollerar totalt. I dessa fall kan domstolen betrakta föreningen som en bulvan och aktiebolaget får ta hela det ekonomiska ansvaret för föreningens verksamhet.

Ansvarsförsäkring

Föreningen kan teckna en ansvarsförsäkring som täcker skadestånd som styrelseledamöterna kan ådra sig. Du kan läsa om den försäkringen i kapitlet Försäkringar.

Reservation

Den styrelseledamot som inte vill ta ansvar för ett visst styrelsebeslut har möjlighet att reservera sig mot beslutet och få reservationen intagen i protokollet. Styrelseledamoten kan då inte ställas till ansvar i just denna fråga. Du kan läsa mer om reservation i kapitlet Styrelsen.

Revision

I det här kapitlet beskriver vi bland annat revisorns uppgifter, vem som kan vara revisor, varför det görs en revision och hur revisionen går till.

Vår bok REVISION tränger djupare in i revision av ideella föreningar än vad vi gör i detta kapitel.

Lagstadgat om revision

Revisionslagen gäller enbart de föreningar som enligt lag är tvungna att upprätta årsredovisning. Bara de föreningar som bedriver näringsverksamhet och antingen har fler än 10 anställda eller ett nettovärde på tillgångarna i verksamheten som överstiger 24 miljoner kr behöver göra det. Slutsatsen är att väldigt få ideella föreningar omfattas av revisionslagen.

Det finns ingen generell bestämmelse i revisionslagen om att revisorerna ska vara godkända eller auktoriserade i ideella föreningar. Det ställs dock allmänna krav, som du kan läsa om längre fram i det här kapitlet.

Endast i mycket stora näringsdrivande föreningar, där nettovärdet av föreningens tillgångar (i näringsverksamheten) under två år överstiger 1 000 prisbasbelopp (dvs ca 40 milj kr) eller som under två år haft i medeltal 200 anställda (i näringsverksamheten) måste man ha auktoriserad revisor.

Vem kan utses till revisor?

Det finns inga föreskrifter om vilka kunskaper den som ska utses till revisor behöver ha. Det är lätt att tänka att en revision görs för att söka och hitta fel på det jobb som styrelsen gjort. Så behöver det inte vara. Det är viktigt att göra en seriös och korrekt revision för att säkerställa medlemmarnas förtroende för styrelsen. Det är naturligtvis nödvändigt att den som utses till revisor besitter ett ekonomiskt kunnande för att över huvud taget kunna veta vad han ska granska.

Många gånger väljs någon som har en nära kontakt med styrelsen och det kanske är naturligt men frågan är om det verkligen är lämpligt. Revisionen görs för att granska styrelsens arbete och är revisorn för god kamrat med någon eller några av styrelsemedlemmarna kanske han inte kan kritisera de eventuella brister som kan ha förekommit.

Naturligtvis ska den som tar på sig uppdraget som revisor vara medveten om att han kan komma att behöva kritisera exempelvis kassören. Den som inte tror sig klara av detta, bör inte åta sig uppdraget. Kraven är givetvis större i en stor förening än i en liten med enkla förhållanden.

Det finns som vi skrev tidigare inga egentliga krav på vem som kan utses till revisor men det kan vara lämpligt att följa de föreskrifter som finns för ekonomiska föreningar. De reglerna säger att den som utses till revisor

- ska vara bosatt inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES)
- inte får vara omyndig
- inte får vara försatt i konkurs
- ska ha tillräckliga kunskaper i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden för att kunna utföra sitt uppdrag.

Jävsregler för revisorerna

Medlemmar, långivare, anställda och andra intressenter måste kunna lita på att revisorn är oberoende när han fullgör sitt uppdrag. Därför bör följande krav ställas:

- Revisorn får inte vara styrelseledamot i föreningen, varken innevarande år eller föregående.
- Revisorn får inte hjälpa till med föreningens redovisning eller bokföring annat än genom att ge allmänna råd och anvisningar. Annars skulle det bli så att han kontrollerar sitt eget arbete, och då är det inte längre någon egentlig revision.
- Revisorn får inte ha hand om föreningens pengar. Han får alltså inte ha hand om utbetalningar eller placering av medel i bank eller på annat sätt.
- Revisorn får inte vara anställd hos eller på något annat sätt ha en beroendeställning till föreningen eller någon styrelseledamot.
- Revisorn får inte ha följande relation till någon styrelseledamot: make, sambo, syskon, svåger eller släkt i rätt upp- eller nedstigande led.
- Revisorn får inte stå i låneskuld till föreningen, annat än vad som normalt sammanhänger med medlemskap i föreningen, exempelvis medlemslån.

Dessa krav är inte lagstadgade eftersom det inte finns någon lag om ideella föreningar. De bör ändå följas för att undvika obehagliga situationer och spekulationer från medlemmar och andra intressenter.

En intressant fråga är hur aktiv revisorn bör vara i föreningens verksamhet. Att han är medlem innebär förstås inget hinder.

Däremot är det klart olämpligt att han har hand om ekonomisk redovisning av exempelvis en sektionsskassa eller ett lotteri. Han får inte heller vara i den ställningen att han överhuvud taget kan fatta beslut som får ekonomiska konsekvenser.

Vilka intresserar sig för en revision?

De som är mest intresserade av att styrelsen gör ett gott jobb är troligen föreningens medlemmar. Om det inte görs någon revision kan det vara svårt att mer ingående granska det jobb som utförs i styrelsen. Det finns naturligtvis även andra som intresserar sig för hur styrelsen skött sina uppdrag, nämligen

- långgivare
- bidragsgivare och sponsorer
- kommunen
- föreningens anställda
- Skatteverket och andra myndigheter
- leverantörer.

Revisorsval

Det är stadgarna som talar om hur många revisorer en ideell förening ska ha. De vanligaste alternativen är att det ska finnas en ordinarie revisor plus en suppleant eller två ordinarie revisorer med eller utan suppleant. Revisorerna väljs på ordinarie föreningsstämma och vanligtvis för ett år i taget, de kan dock väljas på en längre tid om stadgarna säger det.

Det kan vara vettigt att välja fler än en revisor för att slippa en extra föreningsstämma om den enda revisorn väljer att avgå i förtid av någon anledning.

Eftersom det är föreningsstämman som bestämmer vilka som ska vara revisorer är det ganska naturligt att det är stämman som också kan avsätta revisorerna. Detta kan ske när som helst under året genom en extra föreningsstämma.

Om revisorn avgår frivilligt eller avsätts i förtid ska det anmälas skriftligen till styrelsen och föreningsstämman.

Proffs- eller amatörrevisor

I de mindre föreningarna är det oftast någon som kan de ekonomiska grunderna och vill göra en insats för föreningen som får revisorsuppdraget. Det är positivt att föreningen slipper betala för revisionen. Men i vissa fall kanske det skulle löna sig att köpa in tjänsten och få en bättre revision.

I aktiebolag krävs att revisorn är kvalificerad, dvs antingen är godkänd eller auktoriserad. På senare år har frågan om vad som egentligen ska krävas i ideella föreningar diskuterats. Många större föreningar, särskilt inom idrotten, har och har haft ekonomiska bekymmer de senaste åren.

Ett bra sätt att stärka kompetensen är att välja en revisor som arbetar professionellt med revision tillsammans med en lekman. De personer som arbetar professionellt med revision tar vanligtvis betalt, men det kan det vara värt för att få den rätta kompetensen.

Hur ska revisorerna uppfattas?

Revisorernas granskning ska normalt inte uppfattas som att de misstänker något fel, även om det hör till revisorernas uppgift att vara kritiska vid sin granskning. Men kritiken måste alltid vara saklig och leda till förbättring. En allmänt negativ och ifrågasättande attityd leder sällan framåt.

Revisionen görs även i kassörens och styrelsens intresse, inte bara föreningens, och en positiv och framåtsyftande kritik kan vara till stor hjälp för både styrelse och kassör.

Revisorernas tystnadsplikt gentemot utomstående

Revisorn får inte föra sådant vidare som han har fått veta i samband med sitt uppdrag, om det kan skada föreningen. Tystnadsplikten gäller även efter det att uppdraget som revisor har upphört. För att undvika missförstånd bör revisorn inte yttra mer om föreningens ekonomiska förhållande än vad som finns med i årsredovisningen och revisionsberättelsen.

Tystnadsplikten gäller bara gentemot enskilda medlemmar och utomstående. Till föreningsstämman är revisorn skyldig att lämna alla upplysningar som mötet begär, om det inte är till *väsentlig* nackdel för föreningen. Sådant som styrelsen och andra medlemmar gjort som klart strider mot stadgar och lagar bör alltid kommenteras.

Revisorernas upplysningsplikt

Revisorn måste också lämna ut alla upplysningar om föreningen till sina medrevisorer, till nya revisorer och – om föreningen försatts i konkurs – till konkursförvaltaren. Här har det ingen betydelse om upplysningen är till skada för föreningen, eftersom även övriga revisorer och konkursförvaltaren har tystnadsplikt.

Revisorn måste också lämna upplysningar om föreningens angelägenheter till undersökningsledare i en förundersökning i brottmål.

Granskningens omfattning

Revisorn eller revisorerna ska granska

- att stadgarna följs
- verifikationerna och se om de har bokförts på ett riktigt sätt
- bokföringen i övrigt och se om den stämmer med verkligheten
- att budgetuppföljning görs
- balans- och resultaträkningen och årsbokslutet med verksamhetsberättelse
- föreningens försäkringar och se till att föreningen har ett ordentligt försäkringskydd
- styrelsens uppläggning av internkontrollen
- styrelsens förvaltning, dvs att nödvändiga beslut har fattats och att de fattade besluten verkligen har genomförts.

Styrelsen och eventuell klubbdirektör ska medverka vid revisionen och underlätta den. Styrelsen får inte hemlighålla något för revisorerna.

Minst en månad före ordinarie föreningsstämma bör styrelsen lämna ifrån sig redovisningshandlingarna till revisorerna för slutgranskning. Tidsramarna för detta finns normalt i stadgarna. Det är viktigt att revisorn verkligen får tid på sig att göra revisionen.

En bra revision görs löpande under hela året och inte enbart inför bokslutet när allt redan är klart. Revisorn ska helst flera gånger om året följa upp föreningens verksamhet.

Revisionsberättelsen

Efter granskningen ska revisorerna för varje räkenskapsår lämna en revisionsberättelse till föreningsstämman. Revisionsberättelsen ska normalt lämnas till föreningens styrelse senast två veckor före den ordinarie föreningsstämman (detta bör framgå av stadgarna). Då ska också redovisningshandlingarna lämnas tillbaka.

Revisionsberättelsen bör innehålla följande:

- Ett uttalande om årsrapporten gjorts upp enligt god redovisningssed och god föreningssed eller inte. Det är ganska diffusa begrepp, men betyder att redovisningen på ett riktigt sätt ska visa resultat och ställning och att den görs på i princip samma sätt som i andra seriösa föreningar. Om revisorn känner sig tveksam på någon punkt, ska det finnas med.
- Om det vid granskningen har kommit fram att styrelsen eller någon styrelseledamot gjort något fel som kan medföra skadeståndsskyldighet.

- En rekommendation till föreningsstämman att antingen ge ansvarsfrihet åt styrelsen eller att inte göra det. I vissa mycket sällsynta fall kan revisorn vara osäker och låta föreningsstämman fritt besluta om att bevilja eller inte bevilja ansvarsfrihet. Ett avstyrkande eller hänskjutande till föreningsstämman ska alltid motiveras.
- Övriga upplysningar som revisorerna önskar ge medlemmarna och övriga intressenter. Det behöver inte vara negativa saker. Det kan t ex ha gått rykten om oegentligheter. Om revisorn finner att dessa rykten är grundlösa, kan en upplysning om detta tas med i revisionsberättelsen.
- Eventuella anmärkningar om att föreningen brutit mot någon lag. Exempel på detta är om arbetsgivaravgifter eller reklamskatt inte betalats in.
- En rekommendation till föreningsstämman om att fastställa årsrapporten eller årsredovisningen eller inte.

Om det är flera revisorer och de är oense om hur revisionsberättelsen ska se ut, kan var och en utforma sin egen revisionsberättelse.

Ren revisionsberättelse

En revisionsberättelse som inte innehåller några anmärkningar kallas en ren revisionsberättelse.

Revisorsföreningen FAR har publicerat mallar för revisionsberättelsen i ideella föreningar. Som du ser uttalar man sig inte om ansvarsfrihet för styrelsen, eftersom det inte finns några lagstadgade regler om ansvarsfrihet. Mallen har också ganska försiktiga formuleringar.

En ren revisionsberättelse kan se ut så här:

REVISIONSBERÄTTELSE

Till föreningsstämman i A-stads hembygdsförening, org.nr XXXXXX-XXXX

Jag har granskat årsredovisningen och räkenskaperna samt förvaltningen i A-stads hembygdsförening för räkenskapsåret 2007-05-01–2008-04-30.

Det är styrelsen som har ansvaret för räkenskapshandlingarna och förvaltningen. Mitt ansvar är att uttala mig om årsredovisningen och förvaltningen på grundval av min revision. Revisionen har utförts i enlighet med god revisionssed. Det innebär att jag planerat och genomfört revisionen för att i rimlig grad försäkra mig om att årsredovisningen inte innehåller väsentliga fel. En revision innefattar att granska ett urval av underlagen för belopp och annan information i räkenskapshandlingarna. I en revision ingår också att pröva redovisningsprinciperna och styrelsens tillämpning av dem samt att bedöma den samlade informationen i årsredovisningen.

Jag har granskat väsentliga beslut, åtgärder och förhållanden i föreningen för att kunna bedöma om någon har handlat i strid med föreningens stadgar.

Revision

Jag anser att min revision ger mig rimlig grund för mina uttalanden nedan. Årsredovisningen har upprättats i enlighet med god redovisningssed. Styrelsen har enligt min bedömning inte handlat i strid med föreningens stadgar.

Näsviken 2006-06-10

Anders Hamrin

Oren revisionsberättelse

En oren revisionsberättelse innehåller mer eller mindre allvarlig kritik. Är det fråga om mindre allvarliga brister räcker det med att lämna ett revisions-pm till styrelsen och då kan revisionsberättelsen fortfarande vara ren.

Det är viktigt att väsentliga överträdelser och felaktigheter verkligen kommer fram i revisionsberättelsen.

Här är några exempel på anmärkningar som kan finnas i en oren revisionsberättelse:

-
- a. Vid granskningen har det framkommit att arbetsgivaravgifter inte inbetalats på utbetalda löner och förmåner till ett belopp av ca 95 000 kr.
 - b. Vi har i en särskild skrivelse till styrelsen påtalat brister i den interna kontrollen och att arbetsgivaravgifter och preliminär skatt för anställda inte redovisats inom lagstadgad tid.
 - c. Styrelsen har inte löpande följt den ekonomiska utvecklingen under året. Trots att medlemsantalet och därmed medlemsavgifterna har sjunkit drastiskt, har styrelsen inte sett till att kostnaderna minskat. Genom detta har föreningens ekonomi kraftigt försvagats.
 - d. Flera verifikationer saknas i bokföringen. Föreningen har betalat ut pengar till funktionärer utan skatteavdrag eller kontrolluppgift. Bankkontot stämmer inte. Kassen visar ett orimligt högt saldo under en lång tid av året. Bokslutet ger inte en rättvisande bild av föreningens ställning och resultat. Bland annat kan vissa tillgångar i balansräkningen inte återfinnas i verkligheten. Därför avstyrker jag ansvarsfrihet för styrelsen och avstyrker att balans- och resultaträkningen fastställs.
-

Här är ett exempel på en oren revisionsberättelse utformad av revisorsföreningen FAR:

REVISIONSBERÄTTELSE

Till föreningsstämman i A-stads hembygdsförening, org.nr XXXXXX-XXXX

Jag har granskat årsredovisningen och räkenskaperna samt förvaltning i A-stads hembygdsförening för räkenskapsåret 2007-05-01-2008-04-30.

Det är styrelsen som har ansvaret för räkenskapshandlingarna och förvaltningen. Mitt ansvar är att uttala mig om årsredovisningen och förvaltningen på grundval av min revision. Revisionen har utförts i enlighet med god revl-

slönssed. Det innebär att jag planerat och genomfört revisionen för att i rimlig grad försäkra mig om att årsredovisningen inte innehåller väsentliga fel. En revision innefattar att granska ett urval av underlagen för belopp och annan information i räkenskapshandlingarna.

I en revision ingår också att pröva redovisningsprinciperna och styrelsens tillämpning av dem samt att bedöma den samlade informationen i årsredovisningen. Jag har granskat väsentliga beslut, åtgärder och förhållanden i föreningen för att kunna bedöma om någon har handlat i strid med föreningens stadgar. Jag anser att min revision ger mig rimlig grund för mina uttalanden nedan.

I bokslutet har upptagits en fordran för sponsring på 70 000 kr. Denna är enligt min bedömning osäker, då betalning ännu inte kommit in sju månader efter förfallodagen. Årsredovisningen har upprättats i enlighet med god redovisningssed med undantag av ovan nämnda fordran.

Styrelsens medlemmar har enligt min bedömning inte handlat i strid med föreningens stadgar.

Näsviken 2006-06-10

Anders Hamrin

Nära kontakt med styrelsen

Skatter och avgifter är ett av de viktigaste granskningsmomenten som revisorn har. Det är oftast detta som brister i föreningarna.

Det kan uppstå konflikter om styrelsen inte ställer upp på revisorns krav. I sådana fall är det viktigt att det finns en öppen dialog och att revisorn har goda grunder för sina anmärkningar.

Revisorns uppgift är att se till att föreningens årsrapport i möjligaste mån ger en rättvisande bild av verkligheten. Om revisorns påpekanden gör att styrelsen ändrar årsrapporten före föreningsstämman kan obehagliga formuleringar i revisionsberättelsen undvikas.

Revisorerna bör vara med på åtminstone ett styrelsemöte under året, exempelvis det sista styrelsemötet innan föreningsstämman. Revisorerna bör också vara med på föreningsstämman.

Skriftlig dokumentation av revisionsinsatsen

Revisorerna måste föra en skriftlig dokumentation över sitt granskningsarbete. Samtal med styrelsen bör antecknas för att man i efterhand ska kunna konstatera vad som sagts och vilka diskussioner som förts.

I vissa fall kan det vara olämpligt att ta med anmärkningar i revisionsberättelsen. Dels kan det vara anmärkningar som är mindre betydelsefulla för den utomstående läsaren och dels kan det vara anmärkningar som rör affärshemligheter. Sådana anmärkningar och synpunkter kan lämnas till styrelsen i form av ett revisions-PM, såvida de inte är så bagatellartade att de kan lämnas muntligen.

Lämnade synpunkter bör om möjligt dokumenteras skriftligen så att ingen senare kan komma och säga att revisorn inte lämnat några kommentarer.

Planläggning av revisionen

En riktigt genomförd revision bör planläggas noggrant för att vara effektiv. Revisorn ska ägna sig åt väsentligheter och de områden inom föreningen där det finns störst risk för felaktigheter.

I en större förening kan revisorn av tidsskäl givetvis inte granska alla verifikationer och protokoll. Därför kan vissa moment väljas ut för varje räkenskapsår.

Det är nog vanligt att en revision utförs genom att verifikationspärmarna läses igenom och att balansräkningen och resultaträkningen kollas utan någon större analys. Är resultatet ungefär som föregående år, tycker revisorn att det ser bra ut och skriver under revisionsberättelsen utan vidare granskning.

Exempel på revisionsplan för A-stads hembygdsförening:

1. Läs igenom verifikationerna för juni, augusti, december, mars och april. Kontrollera att alla kostnader verkligen har med föreningens verksamhet att göra.
 2. Kontrollera så att inget orimligt högt kassasaldo funnits någon längre tid under året. Det kan tyda på otillåtna lån.
 3. Kontrollera att alla tillgångar och skulder är upptagna till rätt belopp och att de verkligen finns.
 4. Kontrollera att föreningens inventarier, lager och fastigheter är tillräckligt försäkrade.
 5. Gör stickprovskontroll av något lotteri för att se om det i bokföringen givit det netto som kalkylerats.
 6. Kontrollera att större inköp föregåtts av styrelseprotokoll. Granska föreningens inköpsrutiner.
-

Man kan hitta hur många granskningspunkter som helst, men tänk på att granska det som är mest väsentligt och där risken för felaktigheter är störst.

Internkontroll

Granskningen av föreningens internkontroll är en viktig del i revisionen. Med detta menas bland annat kontroll av att pengar och andra tillgångar inte lämnar föreningen felaktigt. Du kan läsa mer om detta i kapitlet Styrelsen. Ansvar för internkontrollen ligger ytterst på styrelsen.

Revisorns ansvar

Revisorn har ett större ansvar än vad många tror. Revisorn kan bli skadeståndsskyldig om han inte i revisionsberättelsen kommenterat viktiga fel. Därför bör inte föreningsstämman välja någon passiv person som bara skriver under.

En revisor kan också ställas till ansvar om han *obefogat* har lämnat en oren revisionsberättelse och avstyrkt ansvarsfrihet eller fastställande av balans- och resultaträkning. Det kan också vara att han givit felaktiga upplysningar i revisionsberättelsen. Om föreningen eller någon styrelseledamot har skadats på grund av detta, kan revisorn bli skadeståndsskyldig.

Men observera att detta enbart gäller om revisorn inte har ordentligt underlag för vad han skriver. Om han har fakta att stödja sig på är det förstas hans plikt att påtala felaktigheter.

Budget och uppföljning

Resultatuppföljning

Resultatuppföljning är mycket viktigt. Många föreningar har reagerat alldeles för sent när budgeten överskridits eller pengarna tagit slut. Uppföljning av likviditeten är en av styrelsens viktigaste uppgifter.

Tips:

Låt kassören ha en genomgång t ex en gång per kvartal med varje sektion där utfall och budget diskuteras. Kanske måste en sektion be om ytterligare pengar från huvudstyrelsen. Då måste styrelsen ha god tid på sig för att kanske hitta ytterligare intäkter.

Budgetering

Många tycker att budgetering är att lägga ner onödig tid, istället för att ägna sig åt verksamheten. Det blir ändå som det blir.

Vår uppfattning är att det är viktigt med budgetering. I en förening är det extra viktigt, eftersom man där, till skillnad mot i ett företag, har svårt att öka intäkterna. Med en budget lägger man en psykologisk press på de inblandade att klara av resultatet med den intäktsram man har. Med budgetansvar förstärker man kostnadsmedvetenheten. En budget kan styras på olika sätt och vara mer eller mindre detaljerad. I vissa fall kanske det räcker att ge en viss sektion eller ett visst lag en pott på exempelvis 50 000 kr. Ibland måste man bryta ner dessa 50 000 kr på kontonivå. Här ser vi stora skillnader mellan olika föreningar. I de flesta fall är en rambudget att föredra.

Ni får inte glömma att följa upp budgeten. Åtgärder måste sättas in under löpande år och inte efter bokslutet. Då är det för sent.

Resultatbudget

En resultatbudget visar vilka intäkter och kostnader föreningen räknar med framöver. Resultatbudgeten är ganska enkel att göra. Den kan lätt läggas in i bokföringsprogrammet om föreningen bokför på dator. I vårt bokföringsprogram BLA BOKFÖRING finns en lättarbetad budgetfunktion.

Likviditetsbudget

En likviditetsbudget visar hur mycket kontanter och bankmedel som finns i föreningen om en vecka, om en månad eller vid någon annan tidpunkt framåt i tiden.

Likviditetsbudgeten är svårare att göra än resultatbudgeten. De flesta bokföringsprogram har bra rutiner för att göra resultatbudget, men det är bara ett fåtal som har rutiner för likviditetsbudget (kallas ibland för cash-flowprognos).

I många föreningar är likviditetsbudgeten viktigare än resultatbudgeten, åtminstone på kort sikt. Därför måste du se till att du gör en, antingen helt manuellt eller i något kalkylprogram, om inte ditt bokföringsprogram klarar det.

Tekniken är egentligen ganska enkel. Du startar med hur mycket pengar som finns på föreningens konton just nu. Sedan lägger du till de pengar som kommer in på kontona under en månad framåt och drar ifrån de pengar som går ut från kontona under samma tid. Då får du fram hur mycket pengar som finns kvar om en månad.

Rutinen upprepas månad för månad ett år framåt. Blir saldot under noll för en viss tidpunkt måste du redan i förväg se till att föreningen antingen skaffar en kredit som överbryggar likviditetssvackan eller stryper kostnaderna, och därmed utflödet av pengar.

Om styrelsen inte har tillräckliga kunskaper för att göra en likviditetsbudget, bör man ta hjälp utifrån av någon som har erfarenhet av budgetering. I vår bok BUDGET kan du få många tips.

Rimlig precision

Det är viktigt att man inte gräver ner sig i detaljer i budgetarbetet. Arbeta med hela tusental eller åtminstone hundratal i budgeten.

Sektionsbudget

Om föreningen har flera sektioner måste varje sektion göra ett förslag till budget för den egna sektionen. Därefter sammanställer styrelsen hela föreningens budget. Om denna inte går ihop (vilket den sällan gör), skickas sektionsbudgetarna tillbaka till sektionerna med önskemål om besparingar. Därefter görs ett nytt försök att få ihop föreningens totalbudget. På detta sätt kan budgetprocessen ta ganska lång tid. Därför är det viktigt att arbetet påbörjas i god tid.

Många föreningar har bestämmelser i stadgarna om hur budgetarbetet ska gå till.

Tidsplan

Om vi utgår från att budgeten ska vara klar för godkännande på föreningsstämman i februari, kan en tidsplan för budgetarbetet kan exempelvis se ut så här (föreningen har kalenderår som räkenskapsår):

- I september gör styrelsen upp ramar för nästa års verksamhet och ger sektionerna i uppdrag att lämna in budgetar för sina verksamheter.
- I oktober gör kassören en sammanställning av sektionsbudgetarna till en totalbudget. Styrelsen behandlar dessa. Sektionerna får tillbaka sina förslag med styrelsens synpunkter.
- I november gör sektionerna sina reviderade budgetar och lämnar till kassören.
- I december sammanställer kassören totalbudgeten med utgångspunkt i de olika sektionsbudgetarna.
- I januari fastställs budgeten för hela föreningen av styrelsen.

Inköpsregler

I litet större föreningar bör styrelsen sätta upp inköpsregler för hur sektioner, kommittéer och andra ska hantera föreningens upphandlingar. Detta för att undvika onödiga och inte beslutade inköp.

